

Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi rikosasioita koskevaa eurooppalaista tutkintamääräystä koskevan direktiivin täytäntöönpanosta annetun lain muuttamisesta

ESITYKSEN PÄÄASIALLINEN SISÄLTÖ

Esityksessä ehdotetaan muutettavaksi rikosasioita koskevaa eurooppalaista tutkintamääräystä koskevan direktiivin täytäntöönpanosta annettua lakia. Lailla on pantu täytäntöön vuonna 2014 annettu direktiivi rikosasioita koskevasta eurooppalaisesta tutkintamääräyksestä. Lakia ehdotetaan muutettavaksi siten, että lakiin lisättäisiin säännökset muutoksenhausta koskien Suomessa annettuja tutkintamääräyksiä.

Esityksen taustalla on Euroopan unionin tuomioistuimen 11.11.2021 antama tuomio, jossa täsmennetään direktiivin tulkintaa niin, että se on esteenä eurooppalaisen tutkintamääräyksen antaneen jäsenvaltion lainsäädännölle, jossa ei säädetä mistään oikeussuojakeinosta sellaisen eurooppalaisen tutkintamääräyksen antamista vastaan, joka koskee kotietsinnän tai takavarikoinnin suorittamista taikka todistajan kuulemistä videokokouksen avulla.

Laki on tarkoitettu tulemaan voimaan mahdollisimman pian.

SISÄLLYS

ESITYKSEN PÄÄASIALLINEN SISÄLTÖ.....	1
PERUSTELUT	3
1 Asian tausta sekä nykytila ja sen arvionti	3
2 Ehdotukset ja niiden vaikutukset	5
2.1 Keskeiset ehdotukset.....	5
2.2 Pääasialliset vaikutukset.....	7
3 Asian valmistelu	7
4 Voimaantulo	7
5 Suhde perustuslakiin ja säätämisyjärjestys	7
LAKIEHDOTUS	8
Laki rikosasioita koskevaa eurooppalaista tutkintamääräystä koskevan direktiivin täytäntöönpanosta annetun lain muuttamisesta	8
LIITE	10
RINNAKKAISTEKSTI.....	10
Laki rikosasioita koskevaa eurooppalaista tutkintamääräystä koskevan direktiivin täytäntöönpanosta annetun lain muuttamisesta	10

PERUSTELUT

1 Asian tausta sekä nykytila ja sen arviointi

Todisteiden hankkimista koskeva yhteistyö Euroopan unionin jäsenvaltioiden välillä perustuu nykyisin eurooppalaiseen tutkintamääräykseen. Euroopan parlamentti ja neuvosto antoivat 3.4.2014 direktiivin 2014/41/EU rikosasioita koskevasta eurooppalaisesta tutkintamääräyksestä (jäljempänä *direktiivi*). Direktiivi on pantu Suomessa kansallisesti täytäntöön 3.7.2017 voimaan tulleella lailla rikosasioita koskevasta eurooppalaista tutkintamääräystä koskevan direktiivin täytäntöönpanosta (430/2017, jäljempänä *EIO-laki*). Direktiivi on pantu kansallisesti täytäntöön niin sanotulla sekamuotoisella voimaansaattamistavalla. Toisin sanoen direktiivin lainsäädännön alaan kuuluvat säännökset on säädetty suoraan lakina noudatettavaksi. EIO-laissa on kuitenkin sääntelyä myös siltä osin kuin direktiivin täytäntöönpanon on katsottu edellyttävän erillistä asiasisältöistä sääntelyä.

Direktiivin 1 artiklassa määritellään se, mitä eurooppalaisella tutkintamääräyksellä (jäljempänä *tutkintamääräys*) tarkoitetaan. Artiklan 1 kohdan mukaan kyseessä on oikeusviranomaisen antama tai vahvistama oikeudellinen päätös, jonka tarkoituksena on, että toisessa jäsenvaltiossa suoritetaan yksi tai useampi tutkintatoimenpide todisteiden hankkimiseksi direktiivin mukaisesti. Sitä jäsenvaltiota, jossa tutkintamääräys on annettu, nimitetään direktiivissä määräyksen antavaksi valtioksi ja sitä jäsenvaltiota, jossa määräyksen täytäntöönpano tapahtuu, täytäntöönpanovaltioksi. Tutkintamääräys voidaan antaa myös täytäntöönpanovaltion toimivaltaisen viranomaisen hallussa olevien todisteiden hankkimiseksi.

Direktiivin 3 artiklan mukaan tutkintamääräyksen soveltamisalaan kuuluvat kaikki tutkintatoimenpiteet. Poikkeuksena ovat kuitenkin yhteisen tutkintaryhmän perustaminen ja todisteiden hankkiminen tutkintaryhmässä keskinäisestä oikeusavusta rikosasioissa Euroopan unionin jäsenvaltioiden välillä tehdyn sopimuksen (SopS 88/2005) 13 artiklan ja neuvoston puitepäätöksen 2002/465/YOS mukaisesti.

Direktiivin 14 artikla koskee oikeussuojakeinoja. Artikla sisältää säännökset oikeussuojakeinoista tutkintamääräyksen antamiseen ja sen täytäntöönpanoon liittyen. Artiklan 1 kohdan mukaan jäsenvaltioiden on varmistettava, että oikeussuojakeinot, jotka vastaavat niitä, joita voidaan käyttää vastaavassa kansallisessa tapauksessa, ovat sovellettavissa tutkintamääräyksessä mainittuihin tutkintatoimenpiteisiin.

EIO-lain 3 luvussa säädetään tutkintamääräyksen antamisesta Suomessa. Luvun 22 §:ssä säädetään määräyksen antamiseen toimivaltaisista viranomaisista. Pykälän 1 momentin mukaan direktiivin 2 artiklan c kohdan ii alakohdan mukaisesti Suomessa tutkintamääräyksen voi antaa pidättämiseen oikeutettu virkamies, jolla on tutkinnanjohtajan toimivaltuudet poliisissa, Tullissa tai rajavartiolaitoksessa. Tutkintamääräyksen vahvistaa tällöin syyttäjä. Pykälän 2 momentin mukaan direktiivin 2 artiklan c kohdan i alakohdan mukaisesti tutkintamääräyksen voivat antaa myös syyttäjä, käräjäoikeus, hovioikeus ja korkein oikeus.

EIO-lain 20 §:ssä säädetään muutoksenhausta. Pykälän 4 momentin mukaan Suomessa annettuun tutkintamääräykseen ei saa hakea muutosta valittamalla. Riittävänä on pidetty sitä, että tutkintamääräyksen antamisen perusteena olevasta toimenpiteestä päättämiseen on käytettävissä samat oikeussuojakeinot kuin kansallisissa tapauksissa. Siten esimerkiksi etsintää ja takavarikkoa koskevissa tilanteissa sovellettaviksi tulisivat pakkokeinolain mukaiset muutoksenhakeinot etsinnän ja takavarikon määräämisen edellytyksiin. Direktiivi ei kuitenkaan edellytä kansallisen päätöksen antamista tutkintamääräyksen perusteeksi, mutta ei kuitenkaan myöskään estä tätä. Esitöiden mukaan tutkintamääräyksessä pyydetyn toimenpiteen täytäntöönpanoon

HE 227/2021 vp

puolestaan soveltuvat täytäntöönpanovaltion lain mukaiset oikeussuojakeinot. Lisäksi lain esitöissä on viitattu oikeudenkäymiskaaren mukaisiin oikeussuojakeinoihin, jotka ovat käytettävissä pääasian käsittelyn yhteydessä (HE 29/2017 vp, s. 56).

Euroopan unionin tuomioistuin on 11.11.2021 asiassa C-852/19 *Gavanozov II* antamassaan tuomiossa todennut, että direktiivin 14 artiklaa, luettuna yhdessä kyseisen direktiivin 24 artiklan 7 kohdan ja Euroopan unionin perusoikeuskirjan 47 artiklan kanssa, on tulkittava siten, että se on esteenä eurooppalaisen tutkintamääräyksen antaneen jäsenvaltion lainsäädännölle, jossa ei säädetä mistään oikeussuojakeinosta sellaisen eurooppalaisen tutkintamääräyksen antamista vastaan, joka koskee kotietsinnän ja takavarikoinnin suorittamista sekä todistajan kuulemista videokokouksen avulla. Lisäksi tuomioistuin on todennut, että direktiivin 6 artiklaa, luettuna yhdessä Euroopan unionin perusoikeuskirjan 47 artiklan ja SEU 4 artiklan 3 kohdan kanssa, on tulkittava siten, että se on esteenä sille, että jäsenvaltion toimivaltainen viranomainen antaa eurooppalaisen tutkintamääräyksen, joka koskee kotietsinnän ja takavarikoinnin suorittamista sekä todistajan kuulemista videokokouksen avulla, kun kyseisen jäsenvaltion lainsäädännössä ei säädetä mistään oikeussuojakeinosta tällaisen eurooppalaisen tutkintamääräyksen antamista vastaan.

Tuomioistuin on tuomion 26 ja 27 kohdassa todennut, että direktiivin 14 artiklassa ei edellytetä, että jäsenvaltiot säätävät täydentävistä oikeussuojakeinoista niiden lisäksi, jotka ovat käytettävissä samankaltaisessa kansallisessa menettelyssä. Tuomioistuin on kuitenkin antanut tuomiossaan keskeisen merkityksen perusoikeuskirjan 47 artiklalle, jonka 1 kohdassa määrätään, että jokaisella, jonka unionin oikeudessa taattuja oikeuksia ja vapauksia on loukattu, on oltava tässä artiklassa määrättyjen edellytysten mukaisesti käytettävissään tehokkaat oikeussuojakeinot. Tuomioistuin on katsonut, että asianomaisella henkilöllä tulee olla oikeus riitauttaa kotietsinnän ja takavarikon sääntöjenmukaisuus ja tarpeellisuus ja tämä merkitsee sitä, että kyseisellä henkilöllä on oltava mahdollisuus hakea muutosta eurooppalaiseen tutkintamääräykseen, jolla näiden toimenpiteiden täytäntöönpanosta määrätään (33 ja 35 kohta). Tuomion 41 kohdan mukaan, jotta henkilöt, joita tämän jäsenvaltion oikeusviranomaisen antaman tai vahvistaman, kotietsinnän ja takavarikon suorittamista koskevan eurooppalaisen tutkintamääräyksen täytäntöönpano koskee, voisivat käyttää perusoikeuskirjan 47 artiklassa taattua oikeuttaan tehokkaasti, määräyksen antaneen jäsenvaltion on huolehdittava siitä, että näillä henkilöillä on käytettävissään saman jäsenvaltion tuomioistuimessa oikeussuojakeinot, joiden avulla he voivat riitauttaa kyseisen eurooppalaisen tutkintamääräyksen tarpeellisuuden ja sääntöjenmukaisuuden ainakin tällaisen tutkintamääräyksen antamisen aineellisten perusteiden osalta.

Pakkokeinolain (806/2011) 8 luvun 18 §:ssä säädetään kotietsinnän saattamisesta tuomioistuimen tutkittavaksi. Pykälän 2 momentin mukaan kotietsintää koskevan vaatimuksen käsittelemiseen sovelletaan, mitä pakkokeinolain luvun 1 ja 3 §:ssä säädetään vangitsemisvaatimuksen käsittelemisestä. Muutoksenhausta eli oikeudesta valittaa käräjäoikeuden päätökseen kotietsintäasiassa säädetään pykälän 3 momentissa. Samoin pakkokeinolain 7 luvun 15 §:ssä säädetään takavarikon tai asiakirjan jäljentämisen saattamisesta tuomioistuimen tutkittavaksi ja 22 §:ssä säädetään takavarikkoa ja asiakirjan jäljennöstä koskevasta muutoksenhausta. Mainitut säännökset mahdollistavat muutoksenhaun muun muassa tutkintamääräyksen perusteena olevaan kotietsintää tai takavarikkoa koskevaan päätökseen.

Todistajan kuulemista videokokouksen avulla koskevan eurooppalaisen tutkintamääräyksen täytäntöönpanon osalta tuomioistuin on todennut, että se voi olla asianomaiselle henkilölle vastainen toimi ja että hänellä on näin ollen oltava käytettävissään oikeussuojakeino tällaista päätöstä vastaan perusoikeuskirjan 47 artiklan mukaisesti. Tuomion 49 kohdan mukaan tutkintamääräyksen antaneen jäsenvaltion on huolehdittava siitä, että jokaisella, jolla on ollut eurooppalaisen tutkintamääräyksen täytäntöönpanon yhteydessä velvollisuus saapua kuulemiseen,

jossa häntä kuulustellaan todistajana tai jossa hänen on vastattava kysymyksiin, joita hänelle tällaisessa kuulemisessa esitetään, on kyseisen jäsenvaltion tuomioistuimessa käytettävissään oikeussuojakeino, jonka avulla hän voi riitauttaa ainakin tällaisen eurooppalaisen tutkintamääräyksen antamisen aineelliset perusteet.

Euroopan unionin tuomioistuimen tuomio koskee kotietsinnän ja takavarikoinnin suorittamista varten sekä todistajan kuulemista videokokouksen avulla annettavia tutkintamääräyksiä. Edellä selostetusti EIO-lain 20 §:n 4 momentin mukaan Suomessa annettuun tutkintamääräykseen ei saa hakea muutosta valittamalla. Vaikka valitun sääntelyratkaisun voidaan katsoa olevan direktiivin 14 artiklan velvoitteiden mukainen, Euroopan unionin tuomioistuimen tuomio näyttäisi silti edellyttävän kyseisen muutoksenhakukiellon kumoamista ja muutoksenhakuoikeudesta säättämistä ainakin kotietsinnän, takavarikoinnin ja todistajan kuulemisen videokokouksen avulla osalta. Esityksessä on pidetty perusteltuna, että ehdotettu muutoksenhakuoikeus koskisi kaikkia Suomessa annettuja tutkintamääräyksiä, eikä rajoittuisi vain kotietsintään, takavarikkoon ja todistajan kuulemiseen videokokouksen avulla. On mahdollista, että Euroopan unionin tuomioistuin antaa tulevaisuudessa vastaavanlaisia ratkaisuja myös muiden tutkintatoimenpiteiden osalta.

2 Ehdotukset ja niiden vaikutukset

2.1 Keskeiset ehdotukset

Esityksessä ehdotetaan EIO-lain muuttamista siten, että lain 20 §:n 4 momentin mukainen muutoksenhakukiello, joka koskee Suomessa annettua tutkintamääräystä, kumottaisiin edellä selostetun Euroopan unionin tuomioistuimen ratkaisun vuoksi. Lisäksi esityksessä ehdotetaan, että lain 3 lukuun lisättäisiin uusi 23 a § oikeussuojakeinoista eurooppalaiseen tutkintamääräykseen. Edellä selostetuista syistä säännösten soveltamisalaa ei rajoitettaisi Euroopan unionin tuomioistuimen ratkaisussa mainittuihin kotietsintää, takavarikkoa tai videokuulustelua koskeviin tutkintamääräyksiin.

Ehdotetun 23 a §:n 1 momentin mukaan sen vaatimuksesta, jota syyttäjän vahvistama tai antama tutkintamääräys koskee, käräjäoikeuden olisi tutkittava, ovatko edellytykset tutkintamääräyksen antamiselle olleet olemassa. Säännös soveltuisi EIO-lain 22 §:n 1 momentissa tarkoitettuihin tutkintamääräyksiin, joissa syyttäjä vahvistaa esitutkintaviranomaisen antaman tutkintamääräyksen. Lisäksi se soveltuisi niihin 22 §:n 2 momentissa tarkoitettuihin tilanteisiin, joissa tutkintamääräyksen antaa syyttäjä. Vaatimuksen käsittelyyn sovellettaisiin, mitä pakkokeinolain 3 luvun 1 §:ssä säädetään. Siten toimivaltaisia tuomioistuimia olisivat syyteasiassa toimivaltaisen käräjäoikeus tai ennen syytteen nostamista mikä tahansa käräjäoikeus, jossa asian käsittely käy sopivasti päinsä. Vangitsemisasiota vastaavasti asia voitaisiin käsitellä yhden tuomarin kokoonpanossa. Vangitsemisasiosta poiketen asia voitaisiin kuitenkin tutkintamääräyksen luonteesta johtuen ratkaista myös kansliassa ilman istunokäsittelyä, jos käräjäoikeus harjoittaisi sen soveliaaksi.

Vaatus olisi tehtävä kirjallisesti ja 60 päivässä siitä, kun henkilön on katsottava saaneen tiedon tutkintamääräyksestä. Se, milloin henkilön on katsottava saaneen tiedon tutkintamääräyksestä, olisi ratkaistava tapauskohtaisesti. Ottaen erityisesti huomioon, että tutkintamääräys voi koskea hyvin erilaisia toimenpiteitä, mukaan lukien pakkokeinolain 10 luvussa tarkoitettuja salaisia pakkokeinoja, joista toimenpiteen kohteena olevalle henkilölle ei voida tutkintaa vaarantamatta etukäteen ilmoittaa, tarkoituksenmukaisena ei ole pidetty säännöstä siitä, että tutkintamääräys olisi annettava henkilölle tiedoksi. Kun tutkintamääräys yleensä annetaan tilanteessa,

jossa toimenpiteen kohde on toisessa jäsenvaltiossa, esityksessä ehdotetaan, että määräaika olisi pidempi kuin esimerkiksi säännönmukainen muutoksenhaku-aika kansallisissa tilanteissa.

Pykälän 2 *momentissa* säädettäisiin kantelu-oikeudesta. Kantelu-oikeus koskisi ensinnäkin niitä tilanteita, joissa tutkintamääräyksen EIO-lain 22 §:n 2 momentin nojalla antaa käräjäoikeus tai hovioikeus. Toiseksi kantelu-oikeus koskisi ehdotetun 23 a §:n 1 momentissa tarkoitettuja tilanteita, joissa syyttäjän antama tai vahvistama tutkintamääräys on saatettu käräjäoikeuden tutkittavaksi. Kantelun voisi tehdä sekä se, jota tutkintamääräys koskee, että tutkintamääräyksen antanut pidättämiseen oikeutettu virkamies tai syyttäjä taikka tutkintamääräyksen vahvistanut syyttäjä. Myös kantelu-oikeuden käyttämiselle ehdotettu määräaika olisi 60 päivää siitä, kun henkilön on katsottava saaneen tiedon tutkintamääräyksestä. Niissä tilanteissa, joissa tutkintamääräys on saatettu käräjäoikeuden tutkittavaksi 1 momentin nojalla, 60 päivän määräaika alkaisi käräjäoikeuden päätöksen antamisesta.

Vastaavasti kuin korkein oikeus on vangitsemista koskeneessa ratkaisukäytännössään katsonut (KKO 1995:180) hovioikeuden kantelun johdosta antamaan ratkaisuun haettaisiin korkeimmalta oikeudelta muutosta valituslupaa pyytämällä. Hovioikeuden antamasta tutkintamääräyksestä saataisiin kannella korkeimpaan oikeuteen pyytämättä valituslupaa (KKO 2021:53).

Pykälän 3 *momentissa* olisi säännös kuulemisesta 1 tai 2 momentissa tarkoitetuissa tilanteissa. Säännöksen mukaan tutkintamääräyksen antaneelle pidättämiseen oikeutetulle virkamiehelle ja vahvistaneelle syyttäjälle tai tutkintamääräyksen antaneelle syyttäjälle olisi varattava tilaisuus tulla kuulluksi. Vastaavansisältöinen säännös kuulemisesta sisältyy esimerkiksi pakkokeinolain 8 luvun etsintää koskevan kotietsintää koskevan 18 §:n 2 momenttiin. Ottaen huomioon, että tutkintamääräyksiä annetaan rajat ylittävissä rikosasioissa, jotka tyypillisesti ovat kansallisia rikosasioita monimutkaisempia, on perusteltua, että tutkintamääräyksen antaneelle esitutkintaviranomaiselle ja määräyksen vahvistaneelle tai antaneelle syyttäjälle olisi aina varattava mahdollisuus tulla kuulluksi.

Esityksessä ei ole pidetty tarpeellisena edellyttää, että tutkintamääräyksen antaneelle tai siitä pykälän 1 momentin nojalla päätöksen tehneelle tuomioistuimelle olisi varattava tilaisuus tulla kuulluksi kantelu-asiaa ylemmässä oikeusasteessa käsiteltäessä. Tältä osin säännös vastaa pakkokeinolain mukaisia menettelysäännöksiä vastaavanlaisissa tilanteissa.

EIO-lain 22 §:n 2 momentin mukaan myös korkein oikeus voi antaa tutkintamääräyksen. Tilanteet, joissa vasta korkein oikeus antaisi tutkintamääräyksiä, olisivat hyvin poikkeuksellisia. Esityksessä ei ole nähty tarvetta sille, että korkeimman oikeuden antamaan tutkintamääräykseen olisi erillinen muutoksenhaku-oikeus, vaan riittävänä oikeussuojakeinona voidaan pitää oikeudenkäymiskaaren 31 luvun säännöksiä lainvoiman saaneen tuomion purkamisesta.

Asian käsittelyn osalta ei olisi vaatimusta käsitellä kantelua kiireellisesti. Asiaa ei olisi pidettävä samalla tavoin kiireellisenä kuin pakkokeinolain 3 luvun 19 §:n 2 momentissa tarkoitettua vangitsemisasiain käsittelyä, koska kyse ei olisi henkilön vapauden rajoittamisesta.

Lisäksi pykälän 4 *momentin* mukaan pykälässä tarkoitettu muutoksenhaku ei estäisi tutkintamääräyksen tunnustamista ja täytäntöönpanoa toisessa jäsenvaltiossa, jollei muutoksenhaku-asiaa käsittelevä tuomioistuin toisin määrää.

Lisäksi esityksessä ehdotetaan, että EIO-lain 25 §:n 2 *momenttia* muutettaisiin siten, että siihen lisättäisiin viittaus Suomen toimivaltaisen viranomaisen antaman tutkintamääräyksen käsitteilyn tuomioistuimessa. Ehdotus tarkoittaisi, että tuomioistuimessa tapahtuvaan käsittelyyn sovellettaisiin oikeudenkäynnin julkisuudesta yleisissä tuomioistuimissa annettua lakia

(370/2007). Sovellettavaksi tulisi myös viranomaisten toiminnan julkisuudesta annettu laki (621/1999).

2.2 Pääasialliset vaikutukset

Esityksellä ei olisi merkittäviä taloudellisia vaikutuksia. Muutoksenhakuoikeuden antaminen Suomessa annettuihin tutkintamääräyksiin lisäisi jonkin verran tuomioistuinten, syyttäjien ja esitutkintaviranomaisten työmäärää, mutta tätä ei voida pitää merkittävänä. Esityksen mukaisista muutoksista aiheutuvat kustannukset katetaan valtiontalouden kehyspäätösten ja valtiontalousarvioiden mukaisten määrärahojen puitteissa.

3 Asian valmistelu

Esitys on valmisteltu oikeusministeriössä. Valmistelussa on jouduttu poikkeamaan tavanomaisesta lausuntomenettelystä esityksen erityisen kiireellisyyden vuoksi. Erityinen kiireellisyys johtuu Euroopan unionin tuomioistuimen 11.11.2021 antamasta C-852/19 *Gavanozov II* ratkaisusta, jonka johdosta tutkintamääräyksiä antamisesta kotietsinnän ja takavarikon suorittamiseksi sekä todistajan videokuulemiseksi on väliaikaisesti jouduttu keskeyttämään. Esitysluonnosta laadittaessa on kuitenkin kuultu sisäministeriötä, Poliisihallitusta, Tullia, Rajavartiolaitosta, Tuomioistuinvirastoa, valtakunnansyyttäjän toimistoa, Helsingin käräjäoikeutta, Länsi-Uudenmaan käräjäoikeutta, Helsingin hovioikeutta, korkeinta oikeutta ja Suomen Asianajajaliittoa. Esitykseen on tehty joitakin tarkistuksia kuulemisen perusteella.

4 Voimaantulo

Laki ehdotetaan tulevaksi voimaan mahdollisimman pian. Lakia alettaisiin soveltaa sen tultua voimaan, jolloin ehdotetut säännökset soveltuisivat lain voimaantullessa vireillä oleviin rikosasioihin. Kun muutoksenhakuoikeuden käyttämiselle esitetään 60 päivän määräaika, muutoksenhakuoikeuden turvaamiseksi lakiin esitetään otettavaksi säännös, jonka mukaan niissä tilanteissa, joissa tutkintamääräys on annettu ennen lain voimaantuloa eikä rikosasiaa ole lainvoimaisesti ratkaistu ennen lain voimaantuloa, muutoksenhauulle 23 a §:n 1 ja 2 momentissa säädetty 60 päivän määräaika alkaisi kulua lain voimaantulopäivästä, jos henkilön on katsottava lain voimaan tullessa jo saaneen tiedon tutkintamääräyksestä.

5 Suhde perustuslakiin ja säätämisjärjestys

Perustuslain oikeusturvaa koskevan 21 §:n 1 momentin mukaan jokaisella on oikeus saada asia käsitellyksi asianmukaisesti ja ilman aiheetonta viivytystä lain mukaan toimivaltaisessa tuomioistuimessa tai muussa viranomaisessa sekä oikeus saada oikeuksiaan ja velvollisuuksiaan koskeva päätös tuomioistuimen tai muun riippumattoman lainkäyttöelimen käsiteltäväksi. Pykälän 2 momentin mukaan käsittelyn julkisuus sekä oikeus tulla kuulluksi, saada perusteltu päätös ja hakea muutosta samoin kuin muut oikeudenmukaisen oikeudenkäynnin ja hyvän hallinnon takeet turvataan lailla. Esityksessä ehdotetut lisäykset EIO-lakiin vahvistavat mainittuihin säännöksiin perustuvaa oikeusturvaa ja oikeutta muutoksenhakuun.

Ponsi

Edellä esitetyn perusteella annetaan eduskunnan hyväksyttäväksi seuraava lakiehdotus:

Laki

rikosasioita koskevaa eurooppalaista tutkintamääräystä koskevan direktiivin täytäntöönpanosta annetun lain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
kumotaan rikosasioita koskevaa eurooppalaista tutkintamääräystä koskevan direktiivin täytäntöönpanosta annetun lain (430/2017) 20 §:n 4 momentti,
muutetaan 25 §:n 2 momentti ja
lisätään lakiin uusi 23 a § seuraavasti:

23 a §

Muutoksenhaku tutkintamääräykseen

Sen vaatimuksesta, jota syyttäjän antama tai vahvistama tutkintamääräys koskee, kärjäoikeuden on tutkittava, ovatko edellytykset tutkintamääräyksen antamiselle olemassa. Vaatimuksen käsittelyyn sovelletaan, mitä pakkokeinolain 3 luvun 1 §:ssä säädetään. Vaatimus on tehtävä kirjallisesti 60 päivän kuluessa siitä, kun henkilön on katsottava saaneen tiedon tutkintamääräyksestä. Asia voidaan ratkaista myös kansliassa ilman istuntokäsittelyä, jos kärjäoikeus harmitsee sen soveliaaksi.

Kärjäoikeuden tai hovioikeuden antamasta tutkintamääräyksestä tai 1 momentissa tarkoitusta kärjäoikeuden päätöksestä saa kannella. Kantelu on tehtävä 60 päivän kuluessa siitä, kun henkilön on katsottava saaneen tiedon tutkintamääräyksestä taikka 1 momentissa tarkoitettussa tilanteessa 60 päivän kuluessa kärjäoikeuden päätöksen antamisesta.

Edellä 1 ja 2 momentissa tarkoitetuissa tilanteissa tutkintamääräyksen antaneelle pidättämiseen oikeutetulle virkamiehelle ja vahvistaneelle syyttäjälle tai tutkintamääräyksen antaneelle syyttäjälle on varattava tilaisuus tulla kuulluksi.

Tässä pykälässä tarkoitettu muutoksenhaku ei estä tutkintamääräyksen tunnustamista ja täytäntöönpanoa toisessa jäsenvaltiossa, jollei muutoksenhakuasiaa käsittelevä tuomioistuin toisin määrää.

25 §

Salassapito, vaitiolovelvollisuus sekä tietojen käyttöä koskevat rajoitukset

Suomen toimivaltaisen viranomaisen antaman tutkintamääräyksen käsittelyyn tuomioistuimessa sekä Suomen toimivaltaisen viranomaisen antaman tutkintamääräyksen perusteella Suomeen toimitettuihin todisteisiin, asiakirjoihin ja tietoihin Suomessa sovelletaan, mitä Suomessa vastaavassa asiassa säädetään salassapidosta, vaitiolovelvollisuudesta ja tiedonsaantioikeudesta.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

Jos tutkintamääräys on annettu ennen tämän lain voimaantuloa eikä rikosasiaa ole lainvoimaisesti ratkaistu ennen lain voimaantuloa, 23 a §:n 1 ja 2 momentissa tarkoitettu 60 päivän määräaika alkaa päivästä, jona tämä laki tuli voimaan, jos henkilön on katsottava lain voimaan tullessa jo saaneen tiedon tutkintamääräyksestä.

Helsingissä 2.12.2021

Pääministeri

Sanna Marin

Oikeusministeri Anna-Maja Henriksson

Laki

rikosasioita koskevaa eurooppalaista tutkintamääräystä koskevan direktiivin täytäntöönpanosta annetun lain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
kumotaan rikosasioita koskevaa eurooppalaista tutkintamääräystä koskevan direktiivin täytäntöönpanosta annetun lain (430/2017) 20 §:n 4 momentti,
muutetaan 25 §:n 2 momentti ja
lisätään lakiin uusi 23 a § seuraavasti:

Voimassa oleva laki

Ehdotus

20 §

20 §

Muutoksenhaku

Muutoksenhaku

Suomessa annettuun tutkintamääräykseen ei saa hakea muutosta valittamalla.

(kumotaan)

23 a §

Muutoksenhaku tutkintamääräykseen

Sen vaatimuksesta, jota syyttäjän vahvistama tai syyttäjän antama tutkintamääräys koskee, kärjäoikeuden on tutkittava, ovatko edellytykset tutkintamääräyksen antamiselle olemassa. Vaatimuksen käsittelyyn sovelletaan, mitä pakkokeinolain 3 luvun 1 §:ssä säädetään. Vaatimus on tehtävä kirjallisesti 60 päivän kuluessa siitä, kun henkilön on katsottava saaneen tiedon tutkintamääräyksestä. Asia voidaan ratkaista myös kansliassa ilman istuntokäsittelyä, jos kärjäoikeus harkitsee sen soveliaaksi.

Kärjäoikeuden tai hovioikeuden antamasta tutkintamääräyksestä tai 1 momentissa tarkoitettusta kärjäoikeuden päätöksestä saa kannella. Kantelu on tehtävä 60 päivän kuluessa siitä, kun henkilön on katsottava saaneen

Voimassa oleva laki

Ehdotus

25 §

Salassapito, vaitiolovelvollisuus ja tietojen käyttöä koskevat rajoitukset

Suomen toimivaltaisen viranomaisen antaman tutkintamääräyksen perusteella Suomeen toimitettuihin todisteisiin, asiakirjoihin ja tietoihin Suomessa sovelletaan, mitä Suomessa vastaavassa asiassa säädetään salassapidosta, vaitiolovelvollisuudesta ja tiedonsaantioikeudesta.

25 §

Salassapito, vaitiolovelvollisuus ja tietojen käyttöä koskevat rajoitukset

Suomen toimivaltaisen viranomaisen antaman tutkintamääräyksen käsittelyyn tuomioistuimessa sekä Suomen toimivaltaisen viranomaisen antaman tutkintamääräyksen perusteella Suomeen toimitettuihin todisteisiin, asiakirjoihin ja tietoihin Suomessa sovelletaan, mitä Suomessa vastaavassa asiassa säädetään salassapidosta, vaitiolovelvollisuudesta ja tiedonsaantioikeudesta.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20..

Jos tutkintamääräys on annettu ennen tämän lain voimaantuloa eikä rikosasiaa ole lainvoimaisesti ratkaistu ennen lain voimaantuloa, 23 a §:n 1 ja 2 momentissa tarkoitettu 60 päivän määräaika alkaa päivästä, jona tämä laki tuli voimaan, jos henkilön on katsottava lain voimaan tullessa jo saaneen tiedon tutkintamääräyksestä.
